

TILLSYN AV BEKÄMPNINGSMEDEL 2008
i detaljhandeln i Trelleborgs kommun

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning

Bakgrund och syfte

Avgränsning

Tillsynsmetodik

Resultat

Diskussion och slutsatser

Bilaga 1 Kemikalieinspektionens checklista vid inspektionen

Bilaga 2 Kemikalieinspektionens checklista efter butiksbesöket

Bilaga 3 Redovisning av ej godkända produkter

Bilaga 4 Redovisning av godkända produkter

Bilaga 5 Leverantörer av bekämpningsmedel

Bilaga 6 Lagstiftning

Bilaga 7 Kemikalieinspektionens flödeschema över lagstiftningen

Tillsyn av bekämpningsmedel i detaljhandeln 2008 - ett samarbetsprojekt med Kemikalieinspektionen

Sammanfattning

Miljönämnden har under tiden juni-december 2008 bedrivit tillsyn över bekämpningsmedel, klass 3, med anledning av ett nationellt samarbetsprojekt mellan kommuner och Kemikalieinspektionen. Syftet med projektet har varit att få bort otillåtna bekämpningsmedel i detaljhandeln. Miljönämnden har under projektet besökt sex stormarknader i Trelleborgs kommun: AGs Trelleborg, Maxi Ica Stormarknad, Colorama Spektrum Färghuset, Woody, Jem & Fix samt Granngården AB. Vid inspektionerna fotograferades produkterna, märkningen noterades samt jämfördes med gällande lagstiftning. Vid projektet kontrollerades 175 produkter, varav en del av dessa förekom på flera ställen. Av de kontrollerade produkter befanns fem produkter vara icke godkända som bekämpningsmedel:

Stop-It Flugpenna, regnr 3642, ej anmäld som ytterligare namn
Ogräseffekt Neudorff, regnr 4095, ej anmäld som ytterligare namn
Provado Bladlusspray, regnr 4351, ej anmäld som ytterligare namn
Weibulls Ogräsättika, regnr 4272, ej anmäld som ytterligare namn
CurEra Mossa GTI, regnr 4714, ej anmäld som ytterligare namn

Produkterna redovisades i checklistor till Kemikalieinspektionen, som kontaktade tillverkare och leverantörer.

Miljönämnden skrev brev till butikerna om förbudet att saluföra/överlåta/leverera icke godkända bekämpningsmedel. Samtliga butiker drog enligt uppgift tillbaka produkterna från saluföring.

Miljönämnden anmälde fem av de sex butikerna till åklagarmyndigheten Södra Skånes åklagarkammare, Malmö, för misstanke om brott mot miljöbalken. Samtliga förundersökningar lades ner av miljöåklagaren med motiveringen att oaktsamhet inte kunde bevisas.

Bakgrund och syfte

Miljönämnden utövar tillsyn enligt miljöbalken. I miljöbalkens 14 kapitel finns regelverket om kemiska produkter och i synnerhet bekämpningsmedel. Kemikalieinspektionen och Sveriges kommuner har delad tillsyn av regelverket som styr bekämpningsmedel, se vidare bilaga 6. Lagstiftning.

Miljönämnden har under juni-december 2008 deltagit i samarbetsprojekt mellan kommuner och Kemikalieinspektionen avseende tillsyn av bekämpningsmedel. Syftet med projektet har varit att få bort otillåtna bekämpningsmedel i detaljhandeln genom att kontrollera att leverantörer och tillverkare följer gällande lagstiftning. Projektet skall bidra till ökad kunskap om bekämpningsmedel och därmed minska risker med hänsyn till hälsa och miljö.

Bekämpningsmedel delas upp i växtskyddsmedel och biocider. Svampmedel, ogräsmedel och insektsmedel är i regel växtskyddsmedel. Biocider består av fyra huvudgrupper med totalt 23 produkter, exempelvis båtbottnfär (antifoulingprodukter), träskyddsmedel, råttmedel, myggmedel m.fl. Vissa produkter är undantagna kravet på godkännande, såsom bekämpningsmedel som har en enbart fysikalisk effekt, bekämpningsmedel som används inom forskning och utveckling samt bekämpningsmedel som Kemikalieinspektionen har gett dispens. Valet av tillsynsobjekt som säljer växtskyddsmedel och biocider var upp till varje kommun men exempelvis kunde zoobutiker, stormarknader, livsmedelsbutiker, bensinstationer eller specialbutiker för friluftsliv, hästsport, lantbruk, trädgårdsbruk, skogsbruk mm väljas.

Avgränsning

Projektet har avgränsats genom följande regel i 14 kap 13 § miljöbalken: "Kemiska eller biologiska bekämpningsmedel får inte importeras från länder som inte är medlemmar i Europeiska unionen, släppas ut på marknaden eller användas utan att vara godkända enligt 14 § av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer."

Under våren 2008 utförde miljönämnden tillsyn i butikerna, och under hösten 2008 följde Kemikalieinspektionen upp tillsynen hos tillverkare och importörer. Miljönämnden besökte under projektet sex stormarknader i Trelleborgs kommun: AGs Trelleborg, Maxi Ica Stormarknad, Colorama Spektrum Färghuset, Woody, Jem & Fix samt Granngården AB, vilka en del säljer både livsmedel och kemiska produkter.

Tillsynsmetodik

Projektet inleddes med att tillsynsobjekten valdes ut och informationsbrev skickades till butikerna angående hur butiks innehavaren själv kan kontrollera sina produkter. Därefter utfördes inspektioner med hjälp av Kemikalieinspektionens checklista.

Kemikalieinspektionen har till projektet öppnat ett extranät med vägledning, informationsmaterial, brevmallar, checklista vid inspektion (bilaga 1), checklista efter butiksbesöket (bilaga 2), frågor och svar samt information. Miljöförvaltningen använde sig av checklistan vid inspektionerna. I checklistan ifylldes uppgifter om produkternas handelsnamn, registreringsnummer, leverantör, innehåll mm. Vid inspektionerna fotograferades samtliga produkter. Efter inspektionerna kontrollerades via Kemikalieinspektionens databas bekämpningsmedelsregistret om produkterna var belagda med dispens eller saluförbud. På checklistan efter butiksbesöket kunde noteras följande åtgärder: bekämpningsmedlet plockas bort från hyllan, uttagande av miljöskattavgift, förbud och åtalsanmälan. Vidare sändes listor och fotografier till Kemikalieinspektionen över de produkter som misstänktes vara icke godkända samt de produkter som var godkända (bilaga 3 och bilaga 4). Kemikalieinspektionen har därefter upprättat en lista över bekämpningsmedel, som alla kommuner i Sverige har rapporterat in.

Kemikalieinspektionen har vidare kontaktat leverantörerna. Miljöförvaltningen i Trelleborgs kommun valde att först sända en förvaltningskrivelse till butikerna med information om de bekämpningsmedel, som miljöförvaltningen bedömde vara icke godkända. Vidare bereddes butikerna tillfälle att inkomma med synpunkter, att kontrollera med leverantören samt uppmanades att ta bort de bekämpningsmedel som inte var godkända. Efter svarsbrev från butikerna, sände miljöförvaltningen ett informationsbrev om förbudet att saluföra/överlåta/leverera bekämpningsmedel som ej är godkända, samt

att anmälan till miljöåklagare för misstanke om brott mot miljöbalken (29 kap, 4 §) skulle ske. Miljönämnden anmälde fem av de sex butikerna till åklagarmyndigheten Södra Skånes åklagarkammare, Malmö, för misstanke om brott mot miljöbalken.

Resultat

Vid projektet kontrollerades 175 produkter, varav en del av dessa förekom på flera ställen. Av de kontrollerade produkter befanns fem produkter vara icke godkända som bekämpningsmedel:

Stop-It Flugpenna, regnr 3642, ej anmäld som ytterligare namn
Ogräseffekt Neudorff, regnr 4095, ej anmäld som ytterligare namn
Provado Bladlusspray, regnr 4351, ej anmäld som ytterligare namn
Weibulls Ogräsättika, regnr 4272, ej anmäld som ytterligare namn.
CurEra Mossa GTI, regnr 4714, ej anmäld som ytterligare namn.

Miljöförvaltningen anmälde även Schas fästingspray och Schas myggbalsam till Kemikalieinspektionen, eftersom de saknade registreringsnummer. Schas-produkter innehåller inga bekämpningsmedel utan har fysikalisk verkan, och skall därför inte ha registreringsnummer. Schas-produkter innehåller bl.a citronellal, som medför att mygg och fästingar finner det obehagligt att sätta sig på hud, som doftar citronellal eller citronellaolja.

Vidare anmäldes produkten Radar by Raid Pälsängerspray, regnr 4543, till Kemikalieinspektionen, som påtalade att namnet följde huvudgodkännandet för produkten Raid Myrspray.

Bekämpningsmedlet ECO-Plug, regnr 4023, var ej godkänt för försäljning efter den 30 juni 2008. Bygggården AB uppmanades därmed att ta bort produkten för försäljning efter detta datum.

Miljöförvaltningen hade efter inspektionerna kontakt med en del leverantörer, t.ex. Silvandersson Sweden AB, som omedelbart kontaktade Kemikalieinspektionen för att se till att märka om produkten Stop-It Flugpenna enligt gällande lagstiftning. Colorama Spektrum Färghuset meddelade att produkten var bortplockad från hyllan och returnerad till leverantören Alfot Cronholm, för vidare hantering till generalagenten Silvandersson Sweden AB.

Miljöförvaltningen hade vidare diskussion med Kemikalieinspektionen angående CurEra Mossa GTI, som ansåg att delar av namnet var rätt, och därmed var förseelsen inte så allvarlig. Kemikalieinspektionen skulle kontakta leverantören för att korrekt märka produkten.

ICA AB:s leverantör Bayer AB hade kontaktat Kemikalieinspektionen för att anmäla förpackningen Provado Bladlusspray som handelsnamn, och försäkrade att denna produkt överensstämde med godkännandet för Provado Insektsspray, regnr 4351. Provado Bladlusspray har anmälts som annat namn den 11 november 2008.

Ogräseffekt Neudorff, Stop-It Flugpenna och Weibulls Ogräsättika har fortfarande inte anmält namnbyte enligt Utdrag ur Kemikalieinspektionens bekämpningsmedelsregister , listan för namnbyte, reviderat datum 2009-08-25, enligt 7 § förordningen om (2006:1010) om växtskyddsmedel eller 7 § förordningen (2000:338) om biocidprodukter. Produkten CurEra Mossa GTI har fortfarande enligt namnlistan samma namn MOSSA GTI, som anmäldes 2005-09-16.

Miljönämnden anmälde fem av de sex butikerna till åklagarmyndigheten Södra Skånes åklagarkammare, Malmö, för misstanke om brott mot miljöbalken. Samtliga förundersökningar om otillåten miljöverksamhet lades ner av miljöåklagaren med motiveringen att det inte kan anses oaktsamt att en detaljist förlitat sig på produktens märkning och då släppt ut produkten på marknaden.

Kemikalieinspektionen upprättade en lista över preliminära bedömningar av bekämpningsmedelsprodukter inrapporterade i samverkansprojektet. I de rapporterade produkterna ovan från Trelleborgs kommun har KemI kommenterat att produkterna ej har anmälts som ytterligare namn. Kommentaren "Utredning pågår" i listan innebär att KemI gjort bedömningen att ärende bör inledas mot importören eller tillverkaren.

I bilaga 5 finns en lista av exempel på bekämpningsmedel som säljs till allmänheten samt av de företag, som levererar bekämpningsmedlen.

Miljöförvaltningen skickade brev till de fem butikerna som sålde icke godkända bekämpningsmedel med information om förbudet att saluföra dessa produkter och med en uppmaning att ta bort dessa produkter från hyllorna.

Diskussion och slutsatser

Kemikalieinspektionen har i rapporten "Tillsyn av bekämpningsmedel –ett samarbetsprojekt 2008", Tillsyn 1/09, angett att många otillåtna bekämpningsmedel finns på marknaden. KemI har angett att i Trelleborgs kommun inrapporterats 9 otillåtna produkter och 126 godkända produkter (7.1 %).

Mellan januari 2008 och början av mars 2009 har KemI anmält 41 företag i landet till miljöåklagare för otillåten försäljning av icke godkända bekämpningsmedel. Hittills har nio förundersökningar inletts. Hittills har ca 100 produkter bedömts vara icke godkända bekämpningsmedel. Av totalt 9319 inrapporterade produkter, inrapporterades 1089 (11.7 %) som icke godkända. De icke godkända bekämpningsmedel som hittades i svenska butiker under 2008 hörde framförallt till grupperna fästinghalsband till hund och katt, medel för att hindra katter och hundar från att förorena i rabatter, sandlådor och liknande, schampon till hund och katt mot insekter, medel för att hindra katter och hundar från att klösa eller tugga sönder möbler mm, medel för att hålla borta myggor, flugor och andra insekter från djur och människor i form av sprayer, spiraler och armband, fästingmedel baserade på vitlök, medel mot sniglar, snäckor och andra blötdjur i akvarier.

Miljöförvaltningen i Trelleborgs kommun begränsade tillsynen till fem stormarknader och en butik för trädgårdsbruk och lantbruk. Zoobutiker och övriga butiker besöktes ej. Detta urval har styrt vilka produkter som hittats. Miljöförvaltningen har i brev till

Kemikalieinspektionen informerat om att miljöåklagaren har lagt ner förundersökningarna mot de besökta butikerna. Riksenheten för miljö- och arbetsmiljömål kommer dock att upprätta anmälan om brott beträffande leverantörerna av t.ex Stop-It och Weibulls Ogräsättika. Miljöförvaltningen drar därmed den slutsatsen, att detaljisterna inte förväntas att ha tillräcklig kunskap för att bedöma om bekämpningsmedlen som säljs i butiken är godkända eller inte. Det största ansvaret ligger därmed där det skall ligga, nämligen hos tillverkare, importörer och leverantörer. Om bekämpningsmedlet saknar godkännande får det inte säljas och butiksinnehavaren skall plocka bort produkten från hyllorna. I annat fall skall miljönämnden utfärda ett förbud. Om bekämpningsmedlet inte längre är godkänt, dvs, godkännandet har upphört, skall miljöstraffavgift uttagas. Miljöförvaltningen skickade brev till de fem butikerna som sålde icke godkända bekämpningsmedel med information om förbudet att saluföra dessa produkter och med en uppmaning att ta bort dessa produkter från hyllorna. Miljöförvaltningen hittade inget bekämpningsmedel, vars godkännande hade upphört och därmed har miljönämnden inte tagit ut någon miljöstraffavgift.

Vid inspektionerna deltog också miljöhandläggare Annika Hansson och praktikant Nahid Heydari vid miljöförvaltningen.

MILJÖFÖRVALTNINGEN

Lilian Flygare Ivarsson
Miljöinspektör

Bilaga 5. Exempel på bekämpningsmedel, klass 3, som säljs i detaljhandeln i Trelleborgs kommun, samt respektive leverantör.

Bekämpningsmedel

Leverantör

Myrr C, Myrr spray, Myrr myrdosa	Bayer AB, Kronoslätts Företagspark, Staffanstorp
Keeper Spray mot ogräs	Bayer AB, Kronoslätts Företagspark, Staffanstorp
Roundup Q, Roundup G	Econova Garden AB, Åby
Radar Getingspray,	SC Johnsson Sverige
Radar Raid Silverfisksspray	SC Johnsson Sverige
Radar by Rad Myrspray	SC Johnsson Sverige
Off Mygg- och fästingspray,	SC Johnsson Sverige
Off Mygg och fästingservetter	SC Johnsson Sverige
Off Djungelgel	SC Johnsson Sverige
US 622 Myggstift	Cederroth
US 622 Mygg Roll-on	Cederroth
Autan Family Care myggmedel	SC Johnsson Sverige
CurEra Mossa GTI	Nelson Garden, Bröderna Nelson Frö AB, Tingsryd
Nitor Special Råttgift	Nitor, Bromma
Kobra Rax Råttgift	Svenska Sanerings AB, Stocksund
Provodo Insektsspray,	Bayer AB, Kronoslätts Företagspark, Staffanstorp
Provado Bladlusspray (ej anmält namn)	Bayer AB, Kronoslätts Företagspark, Staffanstorp
Weibulls Snigelfritt,	Miljöcenter AB, Malmö, Weibulls Trädgård AB
Weibulls Stoppar myror	Miljöcenter AB, Malmö, Weibulls Trädgård AB
Weibulls Rambo Bio	Miljöcenter AB, Malmö, Weibulls Trädgård AB
Weibulls ogräsättika (ej anmält namn)	Miljöcenter AB, Malmö, Weibulls Trädgård AB
Neudorff Ferramol och Snigeleffekt	Miljöcenter AB, Malmö
Neudorff Flugeffekt	Miljöcenter AB, Malmö
Neudorff Ogräseffekt (ej anmält namn)	Miljöcenter AB, Malmö
Neudorff Mosseffekt	Miljöcenter AB, Malmö
Flugpenna Stop-It (ej anmält namn)	Silvander Sweden AB, Knäred
Nippon Myrmedel	AB Alfort och Cronholm, Bromma
Ättix Dubbel Effekt	PWS Green Line, Perstorp Specialty Chemicals AB
Mögel-Fri	Jape Produkter AB, Hässleholm

Bilaga 6. Lagstiftning

Lagstiftningen gällande bekämpningsmedel regleras av ett antal förordningar och föreskrifter:

Miljöbalken (SFS 1998:808) med Lag om ändring i miljöbalken (SFS 2008:240), 14 kapitlet, speciellt 2 § 4-5, och 4 §.

Förordningen om växtskyddsmedel (SFS 2006:1010) med förordning om ändring i förordningen om växtskyddsmedel (SFS 2008:259)

Förordningen om biocider (SFS 2000:238) med förordning om ändring i förordningen om biocider (SFS 2008:259),

Kemikalieinspektionens föreskrifter om kemiska produkter och biotekniska organismer (KIFS 2008:2) samt

Kemikalieinspektionens föreskrifter om kemiska produkter och biotekniska organismer (KIFS 2008:3).

Enligt denna lagstiftning gäller bl.a följande:

Bekämpningsmedel delas in i växtskyddsmedel och biocider. Växtskyddsmedel är i regel indelade i svampmedel, insektsmedel och ogräsmedel. Biocider är indelade i 23 olika produkttyper. Exempel på biocider är träskyddsmedel, myggmedel, flugmedel, båtbottnfärg mm. (Läs mer i KIFS 2008:3).

I Sverige gäller som huvudregel att alla biocidprodukter och växtskyddsmedel måste vara godkända av Kemikalieinspektionen.

Ett godkänt bekämpningsmedel skall ha ett registreringsnummer på förpackningens etikett. För att kontrollera om en produkt är ett godkänt bekämpningsmedel genom att besöka Kemikalieinspektionens bekämpningsmedelsregister på www.kemi.se.

Kemikalieinspektionen kan besluta om saluförbud på tidigare godkända produkter, vilket innebär att produkterna inte längre får säljas på marknaden, se vidare listan i bilaga 3 i KIFS 2008:3.

Vissa bekämpningsmedel är undantagna från kravet om godkännande (3 kap.1-3 §§ KIFS 2008:3, 4 kap. 2-5 §§ KIFS 2008:3). Dessa undantag kommer dock att upphöra senast den 14 maj 2010 i och med att Sverige har införlivat biociddirektivet (98/8/EG).

Om ett bekämpningsmedel är godkänt krävs inget nytt godkännande för att få släppa ut det på marknaden, om det jämfört med ett redan godkänt medel endast skiljer sig i fråga om namn. En anmälan om namnbyte måste dock göras till Kemikalieinspektionen, annars är produkten inte godkänd. I bekämpningsmedelsregistret finns ett utdrag för namn som anmälts enligt 7 § förordningen (SFS 2006:1010) om växtskyddsmedel eller 7 § förordningen (SFS 2000:338) om biocider, med ändringar.

Butiker som säljer otillåtna bekämpningsmedel på den svenska marknaden anmäls av miljönämnden till miljöåklagare för misstanke om brott mot miljöbalken (29 kap. 4 § miljöbalken).

Det som avgör om produkten är ett bekämpningsmedel är ändamålet med produkten. Definitionen av ett bekämpningsmedel är följande:

"Med bekämpningsmedel avses en kemisk produkt som är avsedd att motverka att djur, växter eller mikroorganismer, däribland virus, förorsakar skada eller olägenhet för människors hälsa eller skada på egendom (14 kap 5 § miljöbalken)."

"Med biologiskt bekämpningsmedel avses en bioteknisk organism som framställts särskilt för att förebygga eller motverka att djur, växter eller mikroorganismer, där ibland virus, förorsakar skada eller olägenhet för människors hälsa eller skada på egendom (14 kap 6 § miljöbalken)."

